

NIJMEGEN - STADSLANDBOUW VAN DE GROND

Oriënterende notitie stadse landbouw en voedsel

Juli 2022

INTRODUCTIE

De gemeenteraad van Nijmegen heeft op 2 februari 2022 besloten om een ambitieuze visie met een uitvoeringsagenda op te stellen voor een duurzame en innovatieve stadslandbouw, en voor een korte voedselketen tussen producent en consument. Bijzondere aandacht is er voor het gebied Nijmegen-zuid en de Kop van Malden. Het initiatief raadsvoorstel 'Duurzaam voedsel uit de eigen omgeving' vormde hiervoor de aanleiding.

Deze oriënterende notitie 'Nijmegen - Stadslandbouw van de grond' geeft een aanzet voor vervolgstappen; het vormt daarmee een basis voor de uitvoeringsagenda. Inputs vormen onder meer de analyses 'Voedsellandschap van de toekomst – Regionaal, ecologisch en maatschappelijk verantwoord' en 'Een Volhoudbare Food Print – circulaire voedselketens in de regio Nijmegen'. De eerstgenoemde geeft een analyse van de betekenis van stadslandbouw voor de regio, waarbij breed is onderzocht wat de ontwikkeling van een stadslandbouwnetwerk zou kunnen ondersteunen. De visie over circulaire voedselketens gaat meer in op innovaties t.b.v. een efficiënt grondstoffengebruik, reduceren van reststromen en het bereiken van de consument met lokale producten. Naast de genoemde visies hebben diverse actuele projecten en ontwikkelingen in de regio inspiratie gegeven voor dit document.

Waar de Nederlandse landbouw- en voedselsector de laatste tijd met name met de keerzijden van de productie wordt geconfronteerd, liggen er juist nu ook kansen voor de sector om meer met de maatschappij verbonden te zijn, en bij te dragen aan de brede duurzaamheidsaspecten people, planet & profit. Denk dan onder meer aan een duurzame voedselproductie, gezonde voeding, sociale aspecten, korte ketens en een groene omgeving.

Landbouw en Voedsel hebben hierdoor steeds meer een relatie met de stad. En Nijmegen heeft heel wat te bieden op het gebied van stadse landbouw en voedsel!

Wat is stadslandbouw / korte ketens

Onder stadslandbouw verstaan we de productie en het afzetten van voedsel in en in de nabijheid van de stad. Om de inwoners van voedsel te voorzien, wordt gebruik gemaakt van mondiale voedselketens; tot stadslandbouw wordt in de regel gerekend met voedsel uit de stad, inclusief haar omgeving tot een afstand van maximaal 30-50 km. Dit klinkt eenvoudig, maar de vele initiatieven die de regio Nijmegen kent, laten direct ook zien dat dit op heel verschillende manieren kan worden uitgelegd. De ecologische, economische, sociale en ruimtelijke aspecten van stadslandbouw worden immers bij elk initiatief weer iets anders ingevuld.

Zo zijn er systemen die zich met name richten op de voedselproductie voor eigen gebruik, of zijn gericht op maatschappelijke dynamiek. Denk dan aan moestuinen, pluktuinen, voedselbossen en tuinen voor sociale restaurants, maar ook initiatieven als de Herenboeren, vormen van agroforestry, moestuinen in wijken en bij bedrijven. In de afgelopen jaren heeft een deel van deze vormen van (stads)landbouw een flinke professionaliseringsslag doorgemaakt. Deze ontwikkelingen zijn vaak niet per se commercieel van aard.

Daarnaast zijn er steeds meer bedrijfsmatige vormen van stadslandbouw en voedselvoorziening te vinden, die zich vrijwel alle nadrukkelijk richten op verdere verduurzaming van de sector. De regio kent vele innovaties, gericht op korte ketens, regeneratieve landbouw, beperken van voedselverspilling, verwerken van reststromen, vergroening van de logistiek en het stimuleren van maatschappelijke betrokkenheid.

Rol van de gemeente

De Gemeente Nijmegen wil niet op voorhand onderscheid maken tussen deze verschillende ontwikkelingen, en vindt juist de verbinding met de stad heel belangrijk. Ze wil daarom die partijen uit de stad en haar directe omgeving stimuleren en faciliteren, die daaraan een belangrijke bijdrage kunnen leveren. Nijmegen wil zo ruimte geven aan een groeiende meerderheid van landbouwinitiatieven, die zelf een nieuwe verhouding zoekt met de stad en de natuur. Samenwerking kan dan een goede sleutel zijn voor het stimuleren en verder professionaliseren van stadse landbouw- en voedselinitiatieven.

Voor de stadslandbouw van Nijmegen geldt: 'Het voedsel is vers en gezond; de initiatieven duurzaam en maatschappelijk betrokken'.

Ruimtelijke aspecten

Het belang van stadslandbouw werd ook in de Omgevingsvisie van de gemeente Nijmegen al onderstreept:

‘Stadslandbouw, moestuinen en lokale voedselinitiatieven in de wijken zorgen voor gezond voedsel en sociale cohesie. Korte-ketenprojecten aan de randen van de stad en in de regio bieden gezond en klimaatvriendelijk voedsel, en herstellen de relatie met het platteland en met de boer en tuinder’.

Hiermee geeft de Omgevingsvisie ruimtelijk al kaders mee.

De ambities van de stadslandbouw gaan echter niet alleen de ruimte aan, maar vinden ook aansluiting bij onder meer de Economische Visie en de Gezondheidsagenda.

Klimaat en duurzaamheid

Stadslandbouw heeft namelijk naast de voedselproductie een veel bredere relatie met de stad. Denk dan aan een groenere omgeving, en mogelijkheden voor het omgaan met overvloedig regenwater. De doelstellingen van ‘Groen, gezond en in beweging’ komen met stadslandbouw aan bod: beweging, gezonde voeding, saamhorigheid in een wijk. Bewust omgaan met voedsel vergroot bovendien het inzicht dat we waarde moeten hechten aan verbetering van de kwaliteit van de bodem en aan biodiversiteit. Aan het voorkomen van voedselverspilling, en aan het minderen van afval en voedselkilometers.

Kop van Malden

Juist in het gebied de Kop van Malden, liggen mogelijkheden om werk te maken van maatschappelijk, economisch en ecologisch herstel. In dit gebied tussen de stad Nijmegen en de meer landelijke omgeving van Heumen ontwikkelt zich een hotspot voor landbouw en voedsel. Een actieve groep ondernemers werkt daar aan de transitie van de landbouw: ze streeft naar eerlijke producten uit een gezonde bodem, naar vastlegging van CO₂, en naar meer biodiversiteit. Inwoners worden uitgenodigd om daarmee kennis te maken, en om mee te doen.

Gemeente Nijmegen steunt de ambities en wil daar vanuit haar perspectief aan bijdragen. De gemeente is in gesprek met de initiatieven om haar eigen rol in deze ontwikkelingen goed neer te zetten. In verbinding met haar inwoners, en met doelstellingen zoals opgetekend in de Economische Visie van de gemeente, het ruimtelijk beleid en programma’s als de Gezondheidsagenda ‘Groen, gezond en in beweging’.

Veel dynamiek

Naast de ontwikkelingen in het gebied tussen Nijmegen en Heumen, kent de regio een groeiend aantal initiatieven met het streven naar een duurzame, regionale, ecologische en maatschappelijk verantwoorde voedselvoorziening.

De initiatiefnemers dragen daaraan bij via het opzetten van moestuinen, voedselbossen, pluktuinen, gemeenschapslandbouw, kringlooplandbouw en via specifieke vormen van voedselverwerking, distributie en consumptie.

Een aantal van deze initiatieven is erin geslaagd om capaciteit en financiële middelen aan te trekken voor de verdere ontwikkeling van de plannen; onder andere de Provincie Gelderland en Europa ondersteunen de ambities. Dit levert kansen en een momentum voor de regio om juist nu aan duurzaam, gezond en lokaal voedsel te werken.

Ook de vraag naar lokale producten kent mooie ontwikkelingen: steeds meer restaurants en professionele bedrijfskantines laten producten van eigen grond op hun menukaart zien, en waarderen de kwaliteit ervan. Aan zorg voor gezondheid en de sociale en milieupact wordt steeds meer waarde gehecht.

Een veelgehoorde behoefte van ondernemers is om te komen tot meer samenhang tussen al deze initiatieven, om zo meer impact te kunnen maken.

Het onderzoek van Ruivenkamp en Kerkvliet geeft hiervoor een aantal handvatten.

De gemeente Nijmegen richt zich daarom ook op het ontwikkelen van een uitvoeringsprogramma dat de gewenste samenhang ondersteunt, en geeft daarmee ruimte en invulling aan de initiatieven.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN

Geen koude start

In Nijmegen hoeven we dus niet bij nul te beginnen.

Er zijn al onderzoeken gedaan en er zijn heel wat initiatieven gestart.

Toch is er ook de veelgehoorde roep om de versnippering tegen te gaan.

We gaan daarom niet zozeer inzetten op individuele projecten, maar willen juist de energie ervan benutten door programma's op te zetten rond de thema's die de initiatieven verder kunnen brengen. We willen een impuls geven aan het ecosysteem van de Nijmeegse stadslandbouw, en stimuleren daarom samenhang en samenwerking.

Kenmerkend voor het werken aan ecosystemen en ook van circulaire systemen, is dat de gangbare productieketen vaak moet worden heroverwogen en herontworpen.

Voor de afzet van reststromen bijvoorbeeld, of voor een duurzame distributie van voedsel in de stad komen andere partijen in beeld dan de gangbare partners in de afzet.

In de navolgende aanpak wordt daar ruimte voor gegeven.

Schijf van vijf

Gebruikmakend van al het voorwerk en de dynamiek in de regio, onderscheiden we vijf thema's die centraal staan in de aanpak:

1. Gezond en lokaal
2. Sociaal en betrokken
3. Natuurlijke bodem en biodiversiteit
4. Retourstromen
5. Distributie en logistiek

De gemeente Nijmegen faciliteert: ze stelt zich op als een 'netwerkende overheid' (zie NSOB). Ze zal samenwerking stimuleren, inzetten op netwerken en op (co)creëren.

Maatschappelijke organisaties en andere partners worden uitgenodigd om de vijf thema's verder uit te werken. De samenwerking is nodig als we de markt beter willen bereiken, een gezamenlijk gezicht of 'merk' willen bieden voor inwoners en bezoekers van de stad. Maar ook voor het werken aan verdere professionalisering, distributie en logistieke concepten, branding en innovaties, op zowel technisch, economisch als sociaal gebied.

Een gezamenlijke aanpak stimuleert de benodigde schaal, continuïteit in de aanpak, en een brede expertise.

Werken aan het Nijmeegse ecosysteem

De gemeente kan in deze fase een belangrijke schakel zijn in het faciliteren van de aanpak en het borgen van continuïteit, voor tenminste de komende vijf jaar. Ze kan daarbij dankbaar gebruik maken van de energie in de projecten die nu met provinciale, rijks- en Europese middelen worden uitgevoerd.

De vijf centrale thema's staan niet op zichzelf, maar zijn bijvoorbeeld gelinkt aan ambities op het gebied van gezondheid (Groen, gezond en in beweging), duurzame logistiek in de binnenstad en de economisch agenda.

SCHIJF VAN VIJF

SOCIAAL EN BETROKKEN

SOCIALE KEUKENS
WIJKPROJECTEN
DOELGROEPEN (OUDEREN, JEUGD, ONDERWIJS)
- GEZOND ETEN

GEZOND EN LOKAAL

- KORTE KETENS
- VERSE, GEZONDE PRODUCTEN
- PLANTAARDIG EIWIT
- KANSEN VOOR LOKALE ECONOMIE
- HERKENBARE PRODUC(EN)TEN

NATUURLIJKE BODEM EN BIODIVERSITEIT

- REGENERATIEVE EN KRINGLOOPLANDBOUW
- UITBREIDEN RUIMTE VOOR GROEN IN DE STAD
- BIODIVERSITEIT

DISTRIBUTIE EN LOGISTIEK

- DUURZAAM VERVOER IN EN UIT DE STAD
- SLIMME HUBS

RETOURSTROMEN

- I.S.M. SLIMME LOGISTIEK
- VERWERKING
- OPTIMALE BENUTTEN RESTSTROMEN
- VOORKOM VOEDSELVERSPIJLING

DE GEMEENTE FACILITEERT

VOEDSELLOKET
UITWISSELING VAN KENNIS(SEN)
CONTINUÏTEIT

SCHIJF VAN VIJF IN DE PRAKTIJK VAN DE KOP VAN MALDEN

Schijf van vijf

De Kop van Malden staat centraal in het initiatief raadsvoorstel. Met de [Kop van Malden](#) als voorbeeld wordt de Schijf van Vijf hierna toegelicht.

1. Gezond en lokaal

'Bodemzicht' levert gezonde producten aan toprestaurants en aan particulieren. Ook de zelfoogsttuin, pluktuin en voedselbos bieden lokale duurzame producten. De reisafstand van het voedsel blijft zo beperkt.

In 't Grootstalletje' worden verse producten van lokale ondernemers aangeboden. De producten zijn geproduceerd zonder het gebruik van bestrijdingsmiddelen en kunstmest.

- *Op meerdere plekken in en om de stad kunnen regionale producten op een herkenbare manier worden aangeboden. Dit draagt bij aan de profilering, en maakt het product voor particulieren en bedrijven (restaurants, cateraars, kantines) eenvoudiger bereikbaar.*
- *Stimuleren van de lokale economie.*

2. Sociaal en betrokken

De voedselbossen 'Werelds' en 'De Dassenhof', en pluktuinen bieden volop ruimte voor ontmoeting. 'De heerlijke Bosgaard' verbindt dit tevens aan de functie als werkervaringsplaats.

- *De stadslandbouwtuinen in Nijmegen hebben een sociale functie, aansluitend bij 'Groen, gezond en in beweging', en kunnen gezamenlijk bijdragen aan een sociaal en duurzaam voedsellandschap in de stad. Wijkprojecten en doelgroepenbenadering;*
- *Deelnemers van enkele moestuinen willen een deel van hun oogst beschikbaar stellen voor bijvoorbeeld sociale keukens.*

3. Natuurlijke bodem en biodiversiteit

De regeneratieve boerderij 'Bodemzicht' stelt de gezondheid van de bodem en bodemleven centraal. Hiermee wordt een duurzaam landbouwsysteem gestimuleerd, met gezonde producten en verbetering van biodiversiteit. Klimaatpositief en koolstofpositief. Voor nieuwe regeneratieve boeren vormt het leercentrum een belangrijke bron van (praktijk)kennis voor de regio.

- *Door aandacht te schenken aan het belang van bodem en biodiversiteit, wordt samen gewerkt aan een gezonde groene stad.*
- *Startende boeren, onderwijs en leden van moestuinen kunnen gebruik maken van de kennis in de regio.*

4. Retourstromen

Kringlopen worden waar mogelijk gesloten, door het gebruik van oogstresten en reststromen uit voedselverwerking. Zo onderzoekt 'Versfabriek' de oogstresten van het 'Landgoed Grootstal', om onder meer slakken te produceren voor consumptie.

- *Samenwerking en betrouwbare relaties zijn belangrijk voor het opzetten van dergelijke circulaire voedselketens. Hiervoor moet nog veel ervaring worden opgebouwd, onder meer met het gebruikmaken van reststromen als bron van organische stof op het land, en een distributiesysteem voor retourstromen.*
- *Het gebruik van retourstromen kan een bijdrage leveren aan het voorkomen van voedselverspilling.*

5. Distributie en logistiek

De aanwezigheid van enkele centrale plekken in de stad als 'De Kop van Malden' maken het eenvoudiger om producten te distribueren.

- *Initiatiefnemers in de Nijmegen geven aan behoefte te hebben aan het gezamenlijk organiseren van (duurzame) distributie en logistiek. Dit geldt niet alleen voor de producten, maar ook voor retourstromen.*
- *Enkele centraal gelegen locaties vormen een 'hub' voor logistieke functies.*

Facilitair

Het voedselloket (i.o.) kan de maatschappelijke functies en de initiatieven ondersteunen:

- *Netwerk voor initiatiefnemers;*
- *Gidsfunctie voor geïnteresseerde inwoners en professionals;*
- *Profilering;*
- *Stimuleren van het gebruik van lokale en gezonde producten, en van projecten van sociale betrokkenheid bij stakeholders;*
- *Borgen continuïteit en faciliteren van projecten en activiteiten op bovengenoemde thema's.*

BESCHOUWINGEN / AANBEVELINGEN

- Het netwerk van stakeholders kent een grote verscheidenheid. Er zijn al meerdere initiatieven om inzicht en een totaaloverzicht te verschaffen.
De meerwaarde om een aanvullend (allesomvattend?) informatiesysteem te creëren lijkt daarom niet erg groot. Wel is het aan te bevelen dat de relevante netwerken centraal bekend zijn, bijvoorbeeld bij het voedselloket (i.o.), en dat bedrijven zich bij deze netwerken aanmelden.
- Er is een groeiende behoefte aan het opdoen van kennis over bodem, het duurzaam telen van gewassen (bodemvruchtbaarheid, bodemleven, regeneratieve landbouw, nutriënten, etc.) en steeds meer ook over de relatie met humane gezondheid.
Er zijn toonaangevende kennisleveranciers in de Gelderse regio, ook voor professionals. Denk aan Royal Eijkelkamp, ondernemers in de Kop van Malden, ROC, Herenboeren NL, Radboud Universiteit, Radboud UMC, HAN.
- Voor de verbinding met de regio: kansrijk is samenwerking met de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen (o.a. 'Park Lingezegen') en de 'Living labs' van Life Port.
- Met de gemeente Arnhem is samenwerking op het thema stadslandbouw kansrijk, in het bijzonder ook op de onderwerpen van de Schijf van Vijf.
Het nieuwe bestuursakkoord van Arnhem toont ambities die goed sporen met de energie die in Nijmegen is te vinden. Een gezamenlijke aanpak kan voordelen opleveren bij het borgen van continuïteit voor de komende jaren, en ook voor beschikbare ambtelijke capaciteit en budget voor bijv. procesondersteuning.
Bovendien een ontwikkeling die past bij de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen.
- De facilitaire functie biedt veel mogelijkheden voor een 'lerende omgeving'; logisch om hier de kennisinstellingen ROC, HAN Hogeschool en Radboud Universiteit een belangrijke rol in te laten spelen. In samenwerking met RvN@ en de drijvende krachten achter 'Een Volhoudbare Food Print' wordt gewerkt aan de inzet van kennisinstellingen voor een 'Campus Gezond Circulair'.
- Samenwerking onderzoeken met regionale projecten rondom neveninkomsten voor landbouwproducten en -reststromen, tegengaan voedselverspilling en produceren van biobased materialen.
- In het initiatief raadsvoorstel wordt gesproken over een veelheid aan doelstellingen, die niet alle op Nijmeegse schaal uitvoerbaar zijn, dan wel waar de rol van de gemeente waarschijnlijk bescheiden dient te blijven. Een voorbeeld is een reële beloning of prijsondersteuning voor landbouwproducten. Van gerichte subsidies, de loketfunctie en planologische medewerking kan ook al een stimulans uitgaan.

Toch zijn er ook lokaal kansen. Een specifiek voorbeeld van beprijzing kan nog worden uitgezocht: het mogelijk maken van een soort 'opcenten' op regionale en stadslandbouwproducten (al dan niet in de vorm van een vrijwillige bijdrage), of het inzetten van 'brand urbanism' als instrument kan hetzelfde effect hebben. Merken, bedrijven en particulieren kunnen zo bijdragen aan bijvoorbeeld diensten t.b.v. het landschap, aanplant van bomen, akkerrandenbeheer, klimaatadaptatie, voorlichting op scholen.
Zo zijn recentelijk de eerste gesponsorde bloemenstroken op het Nederlandse platteland ingezaaid (2½ km met een beheer voor vijf jaar).
Een specifieke kans is om een hogere prijs te vragen bij food trucks met lokale producten tijdens toekomstige festivals of Vierdaagsefeesten. Zo kan een succesvol evenement dat toch ook aan de stad wat vraagt, tevens zorgen voor een investering in de stad, bijvoorbeeld door vergroening, stadslandbouw of het aanplanten van bomen.
- De Gemeente Nijmegen heeft ambities op het gebied van stadslandbouw, biodiversiteit, gezondheid, klimaatadaptatie. Omdat de gemeente zelf maar beperkt de beschikking heeft over grond, zal ze bij de uitwerking de samenwerking opzoeken met partners in en om de stad.
- Er zijn (bij de initiatiefnemers in de Kop van Malden) elders goede voorbeelden bekend van samenwerking tussen de stadslandbouwproducenten en inwoners van de gemeente. Een uitwisseling (excursie) met een partnerinitiatief in Duitsland, en stakeholders uit de gemeente Nijmegen kan heel leerzaam zijn. Met name het organiseren van betrokkenheid bij de inwoners is in sommige Duitse gemeenten heel succesvol gebleken.
- Met een (online) uitvraag en interviews kan een actueel, wellicht op onderdelen verbeterd beeld worden verkregen van de behoeften van de verschillende partijen en van de reden van deelname aan het proces.

VERBOUWEN VAN MATERIALEN

Kruisende transitiepaden

Een bijzondere ontwikkeling is de inzet van (landbouw)grond voor de productie zogenaamde biobased materialen.

De transitie van agri & food kruist hier die van de transitie van de bouw: in het streven naar klimaatneutrale en circulaire woningen vormt materiaalkeuze een zeer belangrijke, maar nog onderbelichte factor.

In de traditionele bouwketens wordt er nog maar mondjesmaat gebruik gemaakt van biobased materialen. Toch is er in Nederland steeds meer aandacht voor een andere manier van bouwen: met gebruik van materialen met een veel lagere milieu impact. Dit zorgt voor de opkomst van biomaterialen, zoals hout en houtachtige gewassen, toepasbaar in de bouw. Ondanks dat deze materialen nog maar een fractie van de totale hoeveelheid toegepaste bouwmaterialen omvat (0,5%), liggen hier kansen voor de toekomst. Mogelijk kan de (stads)landbouw een producent worden voor de productie van bouwmaterialen (vlas, stro, bamboe, hennep, olifantsgras, lisdodde, oogstresten, ...). Naast de bouw zijn er nog diverse andere toepassingen mogelijk.

Een in het oog springend initiatief werd tijdens de Dutch Design Week 2021 getoond met de tentoonstelling 'The Exploded View – beyond building', nu te zien tijdens de Floriade 2022. Ook op het Life Port Festival (Nijmegen, juni 2022) waren er voorbeelden te zien. Er is een groeiende behoefte aan (biobased) materialen en aan samenwerkingsprojecten om bouwmaterialen te gaan produceren.

Tegelijkertijd vormt dit voor sommige agrarisch producenten de kans voor verbreding of zelfs een nieuw verdienmodel.

Het verdient aanbeveling om de kansrijkheid van de Gelderse mogelijkheden om (bouw)materialen te verbouwen verder uit te zoeken; het kan de inzet zijn voor de inspanningen voor de Regiodeal in het najaar van 2022.

NETWERKEN

In de regio Nijmegen zijn vele partijen actief. Hiervan is geen allesomvattend overzicht beschikbaar. Hierna volgt een aantal relevante netwerken. Op meerdere van deze websites kunnen initiatieven zichzelf aanmelden.

- [Eetbaar Nijmegen](#)
Een overzicht van producenten en aanbieders van gezond voedsel in en rond Nijmegen. Van volkstuin, buurtmoestuin, kweker en voedselbos tot natuurvoedingswinkel en boerderij-automaat.
- [GoodFoodClub](#)
informatie over gezond, lokaal en duurzaam eten. Adressen van biologische boeren met landwinkels, plekken waar je onbespoten groenten en fruit kunt kopen en restaurants die werken met lokale producten.
- [Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen](#)
Onder meer vertegenwoordigd in [FOODRUS.eu](#): Europees programma mbt data in de agri&food.
- [Kop van Malden](#)
Stadslandbouwlocaties in de 'Kop van Malden', het gebied tussen Nijmegen en Malden: o.a. Landgoed Grootstal, voedselbossen Werelds en De Dassenhof, boomgaard De Elshof en Kiemkracht64.
- Lifeport, Innovatienetwerk rond Arnhem, Nijmegen en Wageningen, gespecialiseerd in Health, Hightech, Food en Energy: [Lifeport, kaart met food netwerk](#)
[The Economic Board](#): het netwerk van bestuurders, uit bedrijfsleven, overheden en kennisinstellingen.
- [Oregional](#), boeren uit de regio.
- Partners genoemd in het rapport 'Voedsellandschap van de toekomst' en '[Een Volhoudbare Food Print](#)'.
- [RvN@](#) - food
Netwerk van bedrijven, gericht op de innovatiekracht van het MKB in het Rijk van Nijmegen. Onder meer [Food community RvN@](#)
- [Via Natura](#). Biodiversiteit in het Boerenland, landschap
- [Stichting Warmoes](#)
- [Bellefleur Boomgaardbeheer](#)

FINANCIËLE MIDDELEN

Subsidies

N.B. subsidies kennen doorgaans een beperkte periode van openstelling. In sommige gevallen is de inschrijvingstermijn van onderstaande regelingen reeds verstreken. De regelingen zijn hier dan vermeld om de insteek van relevante regelingen te duiden, of in verband met toekomstige tranches of openstellingen.

- [Provincie Gelderland – subsidies](#)
Diverse subsidies, gericht op onder meer innovatie, biodiversiteit, ketensamenwerking.
Wanneer een POP3 of POP3+ subsidieregeling is opengesteld, is op deze subsidiepagina alle informatie over de regeling te vinden.
- [POP3 Professionalisering korte voorzieningsketens](#)
In Gelderland zijn veel initiatieven die ervoor zorgen dat voedsel met maximaal 1 tussenstap op het bord van de consument terecht komt. Om de samenwerking bij deze initiatieven verder te professionaliseren, komt er subsidie beschikbaar. Openstelling 4 april - 11 mei 2022.
- [Circulaire ketenprojecten](#) Openstelling mei 2022
- Openstelling Maatregel Trainingen, workshops, ondernemerscoaching en demonstraties ten behoeve van agrofood (kennisoverdracht)
- Innovatieve Concepten: 4 mei tot en met 15 juni 2022
- Een vervolg op de regelingen Leader en POP wordt voorbereid voor 2023.
- I.o.: rijkssubsidies voor omschakelende landbouwbedrijven en duurzame productie.
- Europese subsidies
EFRO: Via het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) krijgt Oost-Nederland subsidie van de Europese Unie (EU) om de regionale economie te stimuleren. Doel is het versterken van de concurrentiepositie van Oost-Nederland én het investeren in een slimmere en duurzame regio. Het geld is vooral bedoeld voor het midden- en kleinbedrijf (mkb).

- [Subsidieregeling Eetbare Stad \(stadslandbouw\), gemeente Arnhem](#)
- [Circulaire innovatie: diverse regelingen](#)
- [Voedselaanbod vergroenen met Gelderland van Morgen, Greendish](#)

Nieuwe verdienmodellen

Ter inspiratie:

- Productie van biobased materialen voor bijvoorbeeld de bouw (zie Aanbevelingen)
- Urban branding (consumenten & bedrijven) / brand urbanism (bedrijven) (zie Aanbevelingen)
- Projecten als 'cascaderen reststromen', onderdeel van 'een Volhoudbare Food Print'.

BIJLAGEN

GERAADPLEEGDE BRONNEN

- *Advies aangaande Initiatiefraadsvoorstel 'Duurzaam voedsel uit eigen omgeving'.* Brief aan de gemeenteraad. Gemeente Nijmegen, 05.10.2021.
- *Arnhems Coalitieakkoord 2022 – 2026.* Gemeente Arnhem, 2022.
- Derckx, H. et al. *Ambitiedocument Stadslandbouw Heidepark.* Nijmegen, 2021.
- GroenLinks, PvdA, SP, PvdD. *Duurzaam Voedsel uit eigen omgeving, Initiatiefraadsvoorstel.* Nijmegen, 12.01.2022.
- Heijmans, E. en B. Hendriksen. *Een Volhoudbare Food Print – Rijk van Nijmegen en Lingewaard.* Nijmegen, OrangeX, 2021.
- *Het groeit in Arnhem – Visie stadslandbouw & regionaal voedsel.* Gemeente Arnhem, 2017.
- *Ons Nijmegen – stad van iedereen, Coalitieakkoord Nijmegen 2022 | 2026.* Gemeente Nijmegen, 2022.
- Ruivenkamp, M. *Plan van aanpak Voedselloket Nijmegen.* Nijmegen, 2022.
- Ruivenkamp, M. en I. Kerkvliet. *Voedsellandschap van de toekomst – Regionaal, ecologisch en maatschappelijk verantwoord.* Nijmegen, 2022.
- *Stadslandbouwinitiatief Almere Oostervold.* Almere, persoonlijke mededelingen, 2022.
- Steen, M. van der et al. *Sedimentatie in sturing, systeem brengen in netwerkend werken door meervoudig organiseren.* NSOB – Nederlandse School voor Openbaar Bestuur, Leiden, 2015.
- Subsidies: Hezelburcht, Provincie Gelderland, Tradujean.
- Websites, onder meer
 - [Stadslandbouw Kop van Malden](#)
 - [Bodemzicht](#)

Gemeente Nijmegen

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen
T.Verhoeven@Nijmegen.nl

Contact

Berg en Dalseweg 122
6522 BW Nijmegen
Info@OrangeX.nl
Eward.Heijmans@OrangeX.nl
088 – 4952 060

